

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

building
local
promise.

Razumkov
centre

УКРАЇНА: ВІД ВІЙНИ ДО МИРУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ

Аналітичні оцінки
Квітень 2024

I.

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА І ОБОРОНА: ГОЛОВНІ ПОДІЇ, ПРОЦЕСИ, ТЕНДЕНЦІЇ

Протягом квітня 2024 р. загальна ситуація на театрі бойових дій залишалася складною, характеризувалася динамічною зміною оперативно-тактичної обстановки та мала стійку тенденцію до подальшого загострення. Російська сторона намагалася максимально скористатися «вікном можливостей» (або ж «вікном вразливості» України), створеним відсутністю своєчасного вирішення проблем забезпечення Сил оборони України людськими та матеріальними ресурсами. Позитивне рішення Вашингтона стосовно надання американської військової допомоги та ухвалення Верховною Радою законодавчих змін з питань мобілізації, очевидно, не могли негайно вирішити накопичені проблеми, але, ймовірно, підштовхнули російське військово-політичне керівництво противника до активізації наступальних зусиль.

Генеральний секретар НАТО Є. Столтенберг під час візиту до Києва [заявив](#), що багато місяців, які знадобилися Конгресу для затвердження нової військової допомоги Україні, і нездатність Європи вчасно доставити боєприпаси призвели до «серйозних наслідків на полі бою». До переліку головних причин невдач на фронті слід додати нездатність Української держави вирішити протягом місяців проблему мобілізації.

Водночас, попри всю складність ситуації на полі бою, Сили оборони України продемонстрували здатність «тримати удар». Анонсованого росіянами після захоплення Авдіївки «прориву фронту» не відбулося, хоча через зазначені вище причини, зберігається критична ситуація на кількох напрямках. Окрім людських і матеріальних ресурсів, на даний момент очевидно бракує оновленої української стратегії ведення війни (хоча б реалістичного, детального [плану дій на 2024 р.](#)) та досягнення перемоги — узгодженої з партнерами, яким — насамперед [США](#) — слід, своєю чергою, також більш чітко визначитися

зі стратегією підтримки України та способом завершення війни.

БОЙОВІ ДІЇ

Російська сторона протягом місяця утримувала оперативно-тактичну ініціативу на фронті та здійснювала активні спроби наступу одночасно на кількох напрямках. За словами Головнокомандувача Збройних сил України генерала [О. Сирського](#), «намагаючись захопити стратегічну ініціативу та прорвати лінію фронту, противник зосередив основні зусилля на декількох напрямках, створивши значну перевагу в силах та засобах. ... Відбувається динамічна зміна обстановки, окремі позиції переходять «з рук в руки» кілька разів протягом доби, що породжує неоднозначне розуміння ситуації». Водночас, попри численні тактичні здобутки, ворогу не вдалося розвинути оперативний наступ, а на деяких ділянках фронту українські війська зупинили наступ противника та покращили власне тактичне положення.

Помітних змін у тактиці ведення бойових дій противником не зафіксовано, але через дефіцит засобів протиповітряної оборони, російська сторона більш активно застосовувала фронтову авіацію та розвідувальні БПЛА на лінії бойового зіткнення та на глибину до 100 км в тилу нашої оборони. Спостерігалася також стійка тенденція зростання кількості застосування коригованих авіаційних бомб російською авіацією для нанесення ударів по позиціях українських захисників і по прифронтових та прикордонних населених пунктах. [Протягом місяця](#) росіяни застосували понад 300 ракет різних типів, майже 300 «шахедів» і більше ніж 3 200 КАБ.

Одночасно з нарощуванням інтенсивності обстрілів, в т. ч. цивільних об'єктів та критичної інфраструктури, російська сторона активувала інформаційну кампанію з поширення

фейків про невідворотний наступ на [Суми](#) та [Харків](#) найближчим часом. Метою російських обстрілів Харкова, Сум та інформаційно-психологічні операції, очевидно, є створення панічних настроїв серед місцевих мешканців і, як наслідок, – чергової хвилі внутрішньої та зовнішньої [міграції](#). Слід зазначити, що російська (імовірно) дезінформація розповсюджується не лише через підконтрольні кремлю ЗМІ та загальнодоступні соціальні мережі, але й транслюється авторитетними західними [медіа](#).

Північний кордон України фактично є лінією фронту, хоча й статичною. Противник здійснює постійні обстріли прикордонних населених пунктів і веде диверсійно-розвідувальну діяльність у Сумській, Харківській та Чернігівській обл. Однак, станом на кінець квітня, ознак безпосередньої підготовки до [наступальних дій на півночі](#) України не зафіксовано. Разом з тим, українське військове керівництво заявило про посилення артилерійськими та танковими підрозділами Сил оборони на найбільш загрозливих напрямках. Тривають роботи з інженерно-фортифікаційного обладнання оборонних рубежів та позицій вздовж лінії бойового

зіткнення, а також північно-східного державного кордону, в т. ч. білорусько-українського. Попри відсутність ознак підготовки можливого вторгнення з території білорусі, слід зазначити нещодавні [зміни у воєнній доктрині білорусі](#), що передбачають «можливе надання військової допомоги дружнім державам ..., у т. ч. направленням військового контингенту...».

Ще однією критичною проблемою, яка наразі немає ефективних засобів протидії, залишається застосування росією балістичних ракет. [За оцінками](#) Головного управління розвідки МО України, станом на кінець квітня 2024 р., запаси росіян складають близько 40 од. гіперзвукових протикорабельних ракет ЗМ22 «Циркон» (щомісячне виробництво – до 10 од.), крилатих ракет ЗМ55 «Онiкс» 400 од. (щомісячне виробництво – до 10 од.), крилатих ракет ЗМ-14 «Калібр» 270 од. (щомісячне виробництво – до 40 од.), керованих авіаційних ракет Х-69 – 45 од. (щомісячне виробництво – до 3 од.).

На тлі активізації російського наступу та трагічних наслідків масованих ракетно-дронових атак протягом останніх місяців,

фактор очікування російської весняно-літньої наступальної кампанії підігрів песимістичні настрої стосовно здатності України відбити чергову спробу російського наступу. З іншого боку, проблеми та виклики останніх місяців спонукали українське військово-політичне керівництво та уряди країн-партнерів до важливих заяв і практичних кроків, спрямованих на посилення оборонних спроможностей України.

ПОЛІТИЧНІ РІШЕННЯ ТА ДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ ОБОРОНИ

11 квітня Верховна Рада України ухвалила т. зв. Закон про мобілізацію, запровадивши низку змін до чинних законів, що регламентують питання мобілізації, військового обліку та військової служби в умовах війни. [Деталізований аналіз](#) нововведень та їхні прогнозовані позитивні та негативні [наслідки](#) стали предметом гострої суспільної дискусії, особливо стосовно посилення заходів примусу до виконання громадянського обов'язку.

Закон набуває чинності з 18 травня 2024 р. і наразі передчасно оцінювати його вплив на вирішення проблеми, але окремі негативні наслідки проявилися практично відразу після його ухвалення. 23 квітня консульства України повідомили про тимчасове [призупинення надання консульських послуг](#) чоловікам призовного віку та «дивним чином» виникли технічні проблеми видачі готових документів у закордонних підрозділах ДП «Документ». Це спричинило не лише гарячу дискусію у соцмережах, але [полярні реакції](#) представників різних верств суспільства стосовно самого рішення та отримало [міжнародний](#) – негативний для іміджу України – резонанс.

За день до голосування із законопроєкту була вилучена найбільш політично чутлива та суспільно значима стаття, що передбачала [право мобілізованих на звільнення](#) після 36 місяців служби. Очевидно, що саме питання демобілізації стало одним з наріжних каменів проблем з ухваленням законопроєкту та мобілізації загалом, оскільки неспроможність держави забезпечити виконання цієї норми створює критичні ризики для обороноздатності держави. Перспектива «безстрокової» служби є фактором деморалізації тих, хто вже служить, і [демотивації](#) тих, хто підлягає мобілізації.

МІЖНАРОДНІ ПОДІЇ (ЗОВНІШНІ ФАКТОРИ)

Наприкінці квітня, після багатомісячного блокування, схвалене критично важливе рішення про виділення Україні американської військової допомоги у розмірі \$60,8 млрд до кінця вересня 2025 р. Важливість цього рішення має як практичний вимір (значимість внеску у спроможність протистояти російській збройній агресії) так і політичний – з огляду на лідерство США в консолідації міжнародної підтримки України.

Важливо зазначити, що ухвалений Конгресом документ вимагає від адміністрації Байдена надання протягом 45 днів стратегії довгострокової підтримки України, що має [містити](#), зокрема, «конкретні та реалістичні цілі, визначення та пріоритетність безпекових інтересів США, критерії оцінки досягнення цих цілей».

Отже, аналіз найбільш важливих подій, політичних заяв та рішень дозволяє зробити наступні висновки:

- ✓ станом на кінець квітня 2024 р., на театрі бойових дій виникла складна ситуація, що має тенденцію до загострення;
- ✓ ухвалені критично важливі внутрішньополітичні (мобілізація) та зовнішньополітичні рішення (американська військова допомога) є запізненими та не спроможні негайно вплинути на поточну ситуацію на театрі бойових дій, чи кардинально змінити негативні тенденції, сформовані затягуванням зазначених рішень;
- ✓ Сил оборони України вкотре за час війни продемонстрували здатність протистояти переважаючим силам агресора, але цього очевидно недостатньо для перехоплення стратегічної ініціативи, ні, тим більше, для досягнення стратегічних цілей завершення війни;
- ✓ існує нагальна потреба оновлення української стратегії ведення війни та досягнення перемоги, а також стратегії підтримки України партнерами з чітко визначеним образом завершення російсько-української війни.

II. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

Події квітня 2024 р. свідчать про сталу тенденцію геополітичної нестабільності, загострення конфліктності та конфронтації на глобальному і регіональному рівнях. Серед позитивних факторів слід відзначити активізацію міжнародної підтримки Києва, продовження стратегічно важливої практики укладення договорів з країнами-союзниками щодо співробітництва у сфері безпеки, просування на світовій арені важливих українських ініціатив.

МІЖНАРОДНІ ПРОЦЕСИ І ПОДІЇ

Ключовою подією місяця стало ухвалення Конгресом США і підписання Дж. Байденом 24 квітня [законодавчого акту](#) щодо військово-економічної допомоги Україні у розмірі \$61 млрд. Паралельно ухвалено закон про можливість конфіскації активів країни-агресора та розширення антиросійських санкцій. Ці рішення мали важливе геополітичне значення і активізували міжнародну підтримку України (у т. ч. в рамках групи «Рамштайн»). Водночас слід зазначити, що, по-перше, пакет допомоги був наданий з піврічною затримкою, що спричинило ускладнення на фронті та важкі втрати цивільного сектору, зокрема, енергетичної інфраструктури. По-друге, з огляду на важкопрогнозовані результати президентських виборів у США, залишаються під питанням подальші перспективи американської допомоги.

Виникла небезпека глобалізації війни на Близькому Сході внаслідок здійснення Іраном масованого повітряного удару по Ізраїлю 14 квітня. Завдяки політико-дипломатичним зусиллям світової спільноти вдалося уникнути ескалації збройного конфлікту. Однак ситуація в регіоні залишається вибухо-небезпечною – тривають локальні бойові дії в Секторі Гази і військова операція проти єменських терористів в Червоному морі.

Актуальними для України залишаються проблеми регіонального рівня, що відзначалися у попередніх моніторингових дослідженнях. **Перше.** Завдяки зусиллям Києва та Варшави у квітні вдалося

поступово покращити ситуацію на українсько-польському кордоні. Станом на 29 квітня, [були розблоковані](#) всі пункти пропуску і забезпечено безперешкодний рух на всій ділянці кордону. Однак це, на жаль, не унеможливило загрозу відновлення блокади. Водночас на порядку денному залишається питання експорту та транзиту української агропродукції.

Друге. У квітні різко загострилася внутрішньополітична ситуація у Грузії намагання правлячої партії «Грузинська мрія» ухвалити проросійський закон про іноагентів спричинило масові громадські протести. Загалом, такий «проросійський дрейф» офіційного Тбілісі був сприйнятий негативно з боку ЄС і США. [Заява](#) Прем'єр-міністра Грузії І. Кобахідзе, що, мовляв, мета цього закону «запобігти українізації», викликала відповідну реакцію українського МЗС.

Третє. Розпочався черговий виток гібридної російської агресії проти Молдови. На початку квітня «Міністерство держбезпеки» Придністров'я виступило з черговою порцією фейків про «напад» дрона на їхню військову частину. Бізнесмен І. Шор, оголошений у міжнародний розшук у справі про крадіжку \$1 млрд із банківської системи Молдови, провів [передвиборний з'їзд](#) у Москві, де було оголошено про створення нової «п'ятої колони» передвиборчого блоку Victorie («Перемога») з прицілом на президентські вибори в Молдові восени цього року.

У більш широкому контексті квітень можна вважати преамбулою нової фази глобального геополітичного протистояння між західним демократичним світом і табором авторитарних держав. Є підстави прогнозувати ближчим часом масовану гібридну експансію авторитарного блоку (росія, Китай) під час червневих виборів до Європарламенту, президентських виборів у США, низки виборчих кампаній в ряді країн ЄС, в Грузії, Молдові тощо. Зокрема, останнім часом в публічному дискурсі з'являються [прогнози](#) щодо можливого «поправління» нового складу Європарламенту, посилення присутності ультраправих, євроскептичних сил. У цьому

плані слід звернути увагу на перемогу на президентських виборах у Словаччині (6 квітня 2024 р.) правого політика П. Пеллегріні, соратника діючого Прем'єра Р. Фіцо.

Паралельно триває і згодом загострюватиметься масштабна політико-дипломатична боротьба довкола проведення Саміту миру (червень 2024 р.). **За словами В. Зеленського, «у нас є точна інформація від розвідки, що Росія не просто хоче зірвати Саміт миру, але й має конкретний план, як це зробити».**

Зовнішньополітичні події

Серед зовнішніх подій квітня, тією чи іншою мірою пов'язаних з Україною, слід виокремити наступні.

2 квітня міжнародна конференція «Відновлення справедливості для України» (Гаага), ухвалила важливу декларацію, яку підписали 44 країни. У документі висловлюється підтримка створенню спецтрибуналу для притягнення росії до відповідальності за злочини агресії проти України, а також схвалюється використання заморожених активів рф на користь України і вітається започаткування роботи міжнародного Реєстру збитків від агресії рф.

10 квітня Уряд Швейцарії оприлюднив інформацію про проведення Саміту миру 15-16 червня в швейцарському м. Бюргеншток. Це стратегічно важлива для Києва подія, яку українська дипломатія почала готувати фактично з жовтня 2022 р. За попередньою інформацією, очікується участь представників високого рангу від 80-100 країн світу.

16 квітня ПАРЄ під час весняної сесії ухвалила **резолуцію** «Підтримка відновлення України», яка наголошує на необхідності конфіскації всіх заморожених російських державних активів і передачі їх до спеціального «міжнародного механізму компенсації» під егідою Ради Європи.

17-18 квітня відбулось спеціальне засідання Європейської Ради. Серед ключових пріоритетів лідери ЄС визначили зміцнення засобів протиповітряної оборони України, посилення надання гуманітарної допомоги, підтримки у сфері цивільного захисту, постачання обладнання для українського енергетичного сектору тощо.

19 квітня на позачерговому засіданні Рада Україна-НАТО погодила направити Києву додаткові засоби протиповітряної оборони Patriot, SAMP/T або допомогти фінансовими внесками. Виступаючи перед учасниками, В. Зеленський **акцентував увагу** на необхідності зміцнення ППО, зазначивши, що з початку року по Україні було випущено майже 1 200 російських ракет і понад 1 500 «шахедів».

25 квітня Європарламент ухвалив **резолуцію**, в якій оцінив президентські вибори в рф як «фарс» і закликав країни ЄС та міжнародну спільноту не визнавати результати цих «виборів», які не були ані вільними, ані чесними. Євродепутати закликали країни ЄС обмежити відносини з рф виключно питаннями, що необхідні для регіональної безпеки чи пов'язані з гуманітарними цілями та захистом прав людини.

Протягом квітня ряд країн оголосили про надання чергових пакетів воєнно-фінансової допомоги Україні. Зокрема, США в рамках ухваленого закону виділили партію озброєння на \$1 млрд, а також \$6 млрд військової допомоги для виробництва нової військової продукції для України у межах механізму USAI. Велика Британія заявила про пакет допомоги у 500 млн фунтів стерлінгів. Нідерланди виділили €1 млрд, Данія – 300 млн, Австралія – \$100 млн. Також до процесу воєнної підтримки України приєдналися Німеччина, Канада, Швеція, Чехія, країни Балтії тощо. Своєю чергою, важливою є фінансова допомога для цивільного сектора з боку ЄС (€1,5 млрд), Республіки Корея (\$2,1 млрд).

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ

Голова МЗС Д. Кулеба у **виступі** на міжнародній конференції в Києва у квітні 2024 р. виокремив найбільш актуальні зовнішні напрями. Перше – це оперативне постачання в Україну систем ППО, зокрема Patriot або SAMP-T. Друге – успішне проведення Саміту миру в Швейцарії. Третє – прискорення європейської та євроатлантичної інтеграції України. Четверте – розширення присутності та зміцнення впливу української дипломатії в різних регіонах світу. П'яте – активна робота з українцями закордоном, зокрема з «новою діаспорою».

Політичний діалог з іноземними партнерами

У квітні спостерігалася висока інтенсивність політико-дипломатичних контактів на високому і вищому рівнях. Зокрема, активним був діалог з американською стороною – відбулись перемовини на рівні президентів, урядовців. Україну відвідали делегації конгресменів, представників бізнесу тощо. Продуктивними для просування українських інтересів були переговори з Президентом Фінляндії А. Стуббом, Прем'єр-міністром Японії Ф. Кісідю, Прем'єр-міністром Великої Британії Р. Сунаком, канцлером Німеччини О. Шольцем, Президенткою Швейцарії В. Амхерд тощо. Важливою була участь керівництва країни у **IX саміті** Ініціативи трьох морів (11 квітня, Вільнюс), в рамках якого відбулись зустрічі з президентами Угорщини, Литви, Латвії, Польщі, Румунії, Чехії.

Серед значимих міжнародних контактів слід відмітити візит до Києва Генсека НАТО Є. Столтенберга (29 квітня), переговори з керівництвом України, виступ на засіданні Верховної Ради, під час якого він **заявив**, що «майбутнє України – в НАТО. І Україна стане членом НАТО». Водночас Є. Столтенберг констатував, що на липневому саміті Альянсу Україна не отримує запрошення до членства через відсутність консенсусу серед учасників. Генсек НАТО обговорив з керівництвом країни ідею створення спецфонду НАТО (\$100 млрд) для підтримки України.

Окремим напрямом української дипломатії слід вважати участь у чисельних міжнародних заходах, серед яких – Дельфійській економічний форум, круглий стіл міністерського рівня на підтримку України у Світовому банку, Венеційське бінале тощо.

До зовнішньополітичного активу також можна віднести серію переговорів з представниками міжнародних інституцій і світових бізнес-компаній, зокрема Міжнародної організації з міграції, Організації економічного співробітництва та розвитку, міжнародної групи компаній CRH, делегацією компанії Lockheed Martin тощо.

Паралельно тривали традиційні дипломатичні процедури. Президент В. Зеленський прийняв вірчі грамоти від новопризначених послів Республіки Польща в Україні Я. Гузи,

Австралії П. Леманна, Королівства Таїланд У. Монгколнавін, Республіки Гана Ф. Ашіті-Одунтон та Республіки Уганда С. Мубіру.

Просування українських інтересів та ініціатив на світовій арені

Українська влада намагалася максимально використати контакти та зустрічі з країнами-партнерами, участь у міжнародних заходах, нарадах і конференціях для зміцнення протиповітряної оборони країни і забезпечення поставок зброї для фронту. Це є і залишатиметься пріоритетом. Водночас офіційний Київ активно розпочав з країнами-союзниками організаційну підготовку до першого Глобального саміту миру у Швейцарії. Це – одне з головних завдань національної дипломатії на ближчу перспективу.

Триває процес укладення безпекових угод з країнами-союзниками. У квітні **угоди** про довгострокове співробітництво у сфері безпеки були підписані з Фінляндією та Латвією. Водночас відбулись чергові раунди переговорів щодо укладення аналогічних угод з Литвою, Норвегією, Іспанією. Розпочато переговори з Португалією та Чехією.

Також на зовнішньополітичному порядку денному повернення українських дітей, вкрадених країною-агресором. Відтак, 11 квітня під співголовуванням України та Канади відбулося друге пленарне засідання Міжнародної коаліції за повернення українських дітей, на якому були представлені проєкти повернення українських дітей. До коаліції приєдналися Ліхтенштейн та Словенія і нині кількість учасників коаліції складає 35 країн.

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЗДОБУТКИ НА ШЛЯХУ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄС

Київ і Брюссель поступово наближаються до відкриття переговорного процесу про вступ України до ЄС. Зокрема, 2 квітня Голова Європейської ради Ш. Мішель під час консультацій щодо стратегічного порядку денного ЄС серед пріоритетів Євросоюзу відзначив відкриття з Україною переговорів про вступ. Серед подій і заходів, що наближають Україну до ЄС слід виокремити такі. **Перше.** 11 квітня Верховна Рада **підтримала** у першому читанні Законопроект про Perezavantazhenня Бюро економічної безпеки, а 25 квітня ухвалила у другому читанні євроінтеграційний

Закон «Про внесення змін до Кодексу законів про працю України щодо правонаступництва у трудових відносинах». **Друге.** 24 квітня Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції передав Єврокомісії перший **Звіт** України щодо виконання рекомендацій у сфері реформ, визначених для України у Звіті про прогрес в межах Пакета розширення ЄС 2023 р. **Третє.** Відбулось чергове щорічне засідання Діалогу з прав людини між Україною та ЄС. Віцепрем'єр-міністерка з питань європейської та євроатлантичної інтеграції О. Стефанішина взяла участь у спеціальному засіданні Ради із загальних справ ЄС. **Четверте.** Єврокомісія підтримала запропонований урядом України план реформ Ukraine Plan у межах механізму Ukraine Facility (2024-2027 рр.) і згодом оголосила про виділення Україні траншу у €1,5 млрд макрофінансової допомоги. **П'яте.** 23 квітня Європарламент підтримав продовження на рік дії угоди про безмитну торгівлю з Україною з рядом запобіжників для окремих видів української агропромислової продукції. **Шосте.** Шість країн Північної

Європи сформували консультативну групу досвідчених експертів, які консультуватимуть Україну у процесах, пов'язаних зі вступом до ЄС.

Підсумовуючи окреслені вище події та процеси, слід відмітити позитивні чинники, зокрема, відновлення широкомасштабної американської воєнної допомоги, продовження укладання з країнами-партнерами угод про співробітництво у безпековій сфері, просування на шляху євроінтеграції тощо. З іншого боку, актуалізуються старі та з'являються нові загрози і виклики, пов'язані з невизначеністю перспектив євроатлантичної інтеграції України, складними внутрішніми процесами в США, посиленням впливу праворадикальних сил в Європі, намаганнями країни-агресора зірвати Саміт миру тощо. Ці та інші виклики обумовлюють пріоритетність зміцнення солідарності та консолідації країн демократичного табору у протистоянні російській агресії, прискорення інтеграції України до європейської та євроатлантичної спільноти.

РІШЕННЯ

Верховна Рада на засіданні 10 квітня ухвалила [Законопроект № 0242](#) про ратифікацію Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Принциповою особливістю є те, що Угода переводить торговельні відносини двох країн у новий ліберальний метод у сфері послуг — дозволено все, що не заборонено.

Угода також включає оновлені глави про захист інтересів бізнесу, правила та процедури походження, конкурентну політику, монополії та державні підприємства, державні закупівлі, навколишнє середовище, працю, розробку та адміністрування заходів та прозорість, протидію корупції та відповідальну бізнес-поведінку.

Прогнозується, що реалізація закону дозволить завершити всі внутрішньодержавні процедури, необхідні для набуття чинності змінами до Угоди, які сприятимуть подальшому розвитку двостороннього торговельно-економічного співробітництва між країнами.

Поряд з цим, ЄС продовжує надавати широку підтримку Україні як через фінансові, так й інституційні механізми. Так, у квітні Україна отримала транш у €1,5 млрд від ЄС в рамках Ukraine Facility, про яку ми повідомляли раніше. Нагадаємо, у березні Україна отримала перші виплати за цією програмою обсягом €4,5 млрд. Усього протягом 2024–2027 рр. держава зможе залучити €50 млрд.

Водночас депутати Європарламенту підтримали продовження дії угоди про безмитну торгівлю харчовими продуктами з Україною з додатковими запобіжниками для захисту європейських фермерів до 5 червня 2025 р. Так, нові правила передбачають, що Єврокомісія може швидко відреагувати та застосувати необхідні заходи у разі серйозних проблем на ринку ЄС або однієї чи кількох країн-членів через український агроімпорт.

Вітчизняні державні інститути також спрямовують зусилля на економічне відновлення. Так, Правління Національного банку, ураховуючи послаблення фактичного та очікуваного цінового тиску, а також зниження ризиків для надходження міжнародної фінансової підтримки, [ухвалило рішення](#) знизити облікову ставку з 14,5% до 13,5% із 26 квітня 2024 р. Цим НБУ продовжує цикл пом'якшення процентної політики, що, очікується, дасть змогу підтримати розвиток кредитування та відновлення економіки без додаткових ризиків для цінової та фінансової стабільності.

Разом зі зниженням облікової ставки також на 1 в. п. зменшуються розміри ставок за депозитними сертифікатами овернайт і тримісячними депозитними сертифікатами — до 13,5% та 16,5% відповідно. Крім того, НБУ суттєвіше знижує ставки за кредитами рефінансування — на 2 в. п. до 17,5%.

Водночас, ураховуючи кращу фактичну інфляційну динаміку та поліпшення інфляційних очікувань, прогноз інфляції на кінець цього року знижено з 8,6% до 8,2%.

Стосовно наступних кроків, **НБУ убачає певний простір для подальшого пом'якшення процентної політики за умови збереження сприятливих макрофінансових тенденцій.**

Зауважимо, відновлення України потребує різноманітних механізмів стимулювання економічної активності, зокрема у західних регіонах країни, куди було релоковано багато підприємств із східних і південних областей. У цьому контексті важливим є те, що Кабінет Міністрів ухвалив рішення про включення індустріального парку «BORSCHIV» на Тернопільщині до Реєстру індустріальних (промислових) парків.

Наразі до реєстру індустріальних (промислових) парків разом з «BORSCHIV» включено 78 індустріальних парків.

Поряд з цим, потребується відпрацювання механізмів контролю, щоб не допустити фіскальних зловживань, які у минулому були характерні для різноманітних територій пріоритетного розвитку. Якщо це вдасться, то є підстави очікувати, що індустріальні парки зможуть дійсно стати осередками нової промисловості країни. Що вкрай важливо для забезпечення макроекономічної і фіскальної збалансованості країни.

За повідомленням Міністерства фінансів, з початку широкомасштабної агресії (лютий 2022 р.) до держбюджету надійшли кредитні та грантові кошти на суму близько \$31 млрд у рамках мобілізованих Світовим банком фінансових ресурсів, зокрема через механізми цільових фондів багатьох донорів.

При цьому, за час широкомасштабної війни обсяг портфеля діючих проектів Світового банку в Україні є найбільшим за всі роки співпраці. Наразі діючий портфель спільних проектів складає 19 інвестиційних проектів та 3 системних проекти, на загальну суму понад \$9 млрд і €1 млрд.

Серед останніх рішень Світового банку виокремимо схвалення Радою директорів позики для України підтримки політики розвитку «Основи зростання» (Growth Foundations Development Policy Loan – DPL) обсягом \$1,5 млрд.

Загалом, партнери України, розуміючи надскладну ситуацію для країни, роблять кроки, спрямовані на полегшення економічного тягара, зумовленого війною.

Так, за повідомленням міжнародного агентства Bloomberg, група власників українських боргових зобов'язань, в яку входять Amundi, Amia Capital, Black Rock, обрали радників з реструктуризації українських зобов'язань за єврооблігаціями. Водночас і Україна оголосила про готовність надіслати власникам міжнародних облігацій план реструктуризації свого боргу в розмірі \$20 млрд до початку травня.

Актуальність такого рішення зумовлена тим, що у серпні 2024 р. добігає кінця домовленість про відтермінування виплат за єврооблігаціями, яке відбулося у 2022 р. Нагадаємо, виплати за міжнародними

облігаціями України на суму \$20 млрд були зупинені два роки тому після вторгнення росії за згодою їх власників.

Між тим, українські валютні облігації з погашенням 2026 р. подорожчали до понад 33 центів після того, як Палата представників США у вихідні ухвалила пакет фінансової допомоги на суму \$61 млрд.

ПОДІЇ, ПРОЦЕСИ, ТЕНДЕНЦІЇ

За повідомленням НБУ, станом на 1 квітня 2024 р., міжнародні резерви України становили \$43,7 млрд, збільшившись у березні на 18%.

Така динаміка зумовлена значними (понад \$9,3 млрд) обсягами надходжень від міжнародних партнерів, що перевищили чистий продаж валюти Національним банком та боргові виплати країни в іноземній валюті.

Поряд з цим, згідно з річною статистикою НБУ, приплив прямих іноземних інвестицій (ПІІ) до України у 2023 р. склав \$4,2 млрд. Найбільшу частину потоку становило реінвестування доходів, отриманих іноземним інвестором в Україні (майже \$3,2 млрд або 75% загального).

Відтак, станом на кінець 2023 р., накопичені ПІІ (запас) досягли \$54,3 млрд, але це суттєво (на 17%) менше, ніж перед повномасштабною війною (у 2021 р. – понад \$65,7 млрд).

За експертними оцінками, для стійкого розвитку після війни Україні потрібно буде залучати не менше \$10-15 млрд. Однак масштабне залучення ПІІ, насамперед green-field (з нуля) можливо тільки після завершення війни. Поряд з цим, вже зараз є приклади (ВПК, будівельні матеріали, фінансовий сегмент тощо) успішного залучення іноземних інвесторів.

Є підстави сподіватись, що прихід іноземних інвесторів зможе прискорити і структурні зміни. За інформацією Міністерства економіки, упродовж останніх 5 років в Україні різко збільшилася кількість державних підприємств, які не працюють: якщо у 2018 р. їх було 422, то у 2023 р. – вже 1 736. Загалом в Україні налічується 3 116 державних підприємств, з них працюють лише 845 (27%), а приносять прибуток – 475 (15%).

У країні розробляється оновлена політика керування державними підприємствами. План влади полягає у зменшенні кількості державних підприємств через приватизацію нестратегічних і вдосконаленні управління стратегічними. Поки не зрозуміло, яку ідеологію переслідуватиме приватизація, наскільки широко використовуватимуться концесії, як активно впроваджуватимуться фіскальні стимули та ін.

Поки ж лише зрозуміло, що вітчизняний аграрний сектор продовжуватиме бути головним стабілізаційним чинником економіки загалом. За [попередніми](#) прогнозами Міністерства сільського господарства, у 2024 р. в Україні очікується виробництво зернових та олійних культур на рівні приблизно 74 млн т, зокрема 52,4 млн т зернових. Загалом, це на 8 млн т менше, ніж у 2023 р.

Між тим, слід [вказати](#), що на початку минулого року загальний прогноз валового збору зернових та олійних на 2023 р. був значно меншим (63,5 млн т), порівняно з попереднім роком, що зумовлено ризиками воєнних дій, інтенсивність яких важко було передбачити. Однак погодні умови сприяли збільшенню врожаю, а самовідданість аграріїв відіграла вагомую роль у зборі врожаю.

Слід також [вказати](#), що зарубіжний бізнес далеко не завжди працює на підтримку України. Хоча санкційній політиці демократичних країн, зумовленій російською агресією, вже понад два роки, однак далеко не всі навіть великі корпорації дотримуються вимог обмеження і заборони контактів з росією.

Одним з «системних» прикладів невідповідності вимогам є діяльність австрійського

Райффайзенбанку. Після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну банк оголосив про намір залишити російський ринок за прикладом багатьох інших західних компаній. Проте [журналістське розслідування](#) виявило майже 2,5 тис. оголошень банку про роботу в росії (майже 1,5 тис. пропозицій стосуються вакансії менеджерів з продажу та обслуговування клієнтів).

Увага до Райффайзенбанку зумовлена тим, що він є одним з провідних у Європі та певний час був серед найбільших іноземних в Україні. Через два роки після початку росією війни проти України Райффайзенбанк став західним кредитним інститутом з найбільшими операціями в росії. Сьогодні він перебуває під пильною увагою Міністерства фінансів США, а Європейський центральний банк тисне на нього, вимагаючи вивести активи з росії.

За словами керівництва банку, він перебуває [у складній ситуації](#), оскільки прибуток, отриманий у росії, не може бути повернутий за кордон з метою подальшого інвестування (репатрійований), а будь-яка угода з продажу бізнесу в рф вимагає схвалення кремля.

Не лише банки зволікають з виведенням бізнесу з росії. Так, лише останнім часом німецький виробник будматеріалів Knauf оголосив, що [повністю згортає діяльність](#) у росії після понад 30 років роботи на російському ринку. Нещодавно Knauf, оборот якого у 2022 р. становив €15,4 млрд, потрапив під вогонь критики через роботу в рф, а також в окупованому росією українському Маріуполі, а у листопаді 2023 р. НАЗК внесло Knauf до переліку міжнародних спонсорів війни.

IV.

ОГЛЯД РОБОТИ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ У КВІТНІ 2024 р.

ПРОХОДЖЕННЯ ОСІННЬО-ЗИМОВОГО ПЕРІОДУ Й ПІДГОТОВКА ДО НАСТУПНОГО СЕЗОНУ

11 і 27 квітня відбулися чергові комбіновані атаки на об'єкти критичної інфраструктури України. Внаслідок завданих ударів упродовж березня-квітня ц. р., сукупні **втрати** Об'єднаної енергетичної системи перевищили 7 ГВт установленої потужності. Через це 22-26 квітня в денний час по всій території держави **обмежувалося** енергоспоживання промислових об'єктів і 14 разів залучалася аварійна допомога з Румунії, Словаччини, Польщі й Молдови потужністю до **1,7 ГВт** (25, 30 квітня). У Харкові діяли графіки погодинних вимкнень для побутових, на Криворіжжі – для промислових споживачів.

Порушення нормального функціонування маневрової генерації не дозволяє повною мірою скористатися ресурсами, що резервувалися для проходження міжсезоння. Тому загальні запаси вугілля на складах ТЕС і ТЕЦ зросли до 1,6 млн т (+0,5 млн т, порівняно з останнім днем березня). **Запаси** газу в підземних сховищах збільшилися до 9,1 млрд куб. м (з урахуванням 4,7 млрд куб. м ресурсу «довготривалого зберігання» і 0,6 млрд куб. м газу, що належить нерезидентам). У квітні у сховища щодоби надходило в середньому 13 млн куб. м, видобувалося – 45-50 млн. куб. м.

Головним питанням підготовки до осінньо-зимового періоду 2024-2025 рр. залишається зменшення ймовірності дестабілізації роботи енергетичної системи, а також сукупних негативних наслідків для неї з огляду на продовження російських ракетних атак. Хоча завдяки забезпеченню дворівневого захисту об'єктів інфраструктури, завдану ударами шкоду вдалося скоротити більше ніж **вдвічі**, ГЕС, ТЕС, ТЕЦ і підстанції НЕК «Укренерго» є надто великими спорудами, щоб прикрити їх захистом третього рівня. Влучання в такі об'єкти керованих авіаційних ракет

неминуче призведе до обвалу частин бетонної конструкції та/чи пошкодження найбільш вразливих елементів обладнання. ГЕС і ТЕС можна надійно захистити лише застосовуючи багаторівневі системи ППО і ПРО, передусім автоматизовані. Проблему поглиблює застаріле обладнання енергетичних об'єктів, яке складно відновлювати, в т. ч. через відсутність його виробництва. Занепокоєння викликають й обмежені можливості розподілу електричної енергії, передусім її ефективної передачі із заходу на схід і південь.

Тому єдиним сталим шляхом забезпечення енергетичних мереж і систем від масованих ракетних ударів вбачається децентралізація й розукрупнення об'єктів генерації. Зосередити наявні ресурси на реалізації цього завдання пропонують як **учасники ринку**, так і **Міненерго**. Наголошується, що відновлення має ґрунтуватися на **заміщенні** втраченої генерації новими об'єктами потужністю 5-30 МВт кожний, що відповідають критеріям балансування й можуть бути встановлені до початку опалювального сезону 2024-2025 рр. Хоча в уряді стверджують, що мережа **когенераційних установок** і **міні-ТЕЦ** уже розгортається, темпи цієї роботи недостатні, а акцент зроблено на встановленні станцій потужністю 0,05-1,50 МВт, якої вочевидь недостатньо, щоб забезпечити споживання більшості територіальних громад і районів у містах.

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ БАЛАНС

Наприкінці квітня в Об'єднаній енергосистемі України працювали шість блоків АЕС, підконтрольних державі (три перебували в ремонті), а також до дев'яти блоків ТЕС і ТЕЦ. Абсолютна більшість із них забезпечували базову потужність.

Чи не єдиним джерелом маневрової потужності у звітний період були ГЕС і ГАЕС. Через найбільші з початку війни пошкодження

цих об'єктів, генерація ПрАТ «Укргідроенерго» скоротилася, що не дозволило використати вікно можливостей для експорту гідроенергії європейським споживачам під час талодощового паводку.

Рівень водосховищ у квітні відповідав рішенням Міжвідомчої комісії зі встановлення режиму роботи ГЕС Дніпровського каскаду та Дністрівської ГЕС.

Упродовж звітної періоду в Україні генерувалося 10-11 ГВт електроенергії щогодини (у 2021 р. – до 20 ГВт). На АЕС припадало 54% генерації, ГЕС – 17%, ТЕС – 10%, ТЕЦ – 8%, станції на ВДЕ – 10%.

Нестача електричної енергії в квітні, передусім у вечірні години, прогнозувалася 14 разів, профіцит – сім, удень. Для балансування роботи Об'єднаної енергосистеми обмежувалося навантаження об'єктів ВДЕ й залучалася аварійна допомога операторів Польщі, Румунії й Словаччини. Польському оператору надавалася аналогічна допомога з боку НЕК «Укренерго».

Через бойові дії знеструмленими в Україні були в середньому 400 населених пунктів, додатково, через погодні умови, – до 173 (16 квітня). Близько 150 з них перебували без енергопостачання більше, ніж одну добу.

Комерційний експорт електроенергії відбувався переважно в нічні години до Польщі, Словаччини, Румунії та Угорщини з максимальною потужністю 388 МВт (8 квітня). У пікові години, насамперед вечірні, електрична енергія імпортувалася з Польщі, Словаччини, Румунії, Угорщини й Молдови з потужністю 0,3-1,7 ГВт.

Нестачі природного газу для приготування їжі та інших потреб не спостерігалось. Споживання цього ресурсу в квітні було меншим на 19%, порівняно з аналогічним періодом минулого року, і на 53% – із квітнем 2021 р. Видобуток був стабільно вищим, порівняно з аналогічним періодом минулого року (хоч у квітні – лише на 1%).

Упродовж сезону відбору, що завершився 1 квітня і тривав 145 діб, із підземних сховищ було вилучено 8,5 млрд куб. м природного газу, з них 6,7 – для задоволення внутрішніх потреб. Попри це, нинішній рівень запасів є

вищим, аніж у 2015-2018 рр., на 10% (з урахуванням газу, що належить нерезидентам).

Щодобовий комерційний експорт газу, що зберігався нерезидентами в підземних сховищах у режимі «митного складу», не перевищував 3 млн куб. м (ГВС «Дроздовичі»).

Нафтопродуктів на внутрішньому ринку достатньо для задоволення попиту, який продовжує зростати (передусім це стосується дизельного пального та скрапленого нафтового газу).

ФІНАНСОВИЙ СТАН ГАЛУЗІ

Заборгованість з оплати електричної енергії виробниками зростає другим місяць поспіль і становить 32,1 млрд грн, з оплати постачальникам універсальних послуг – 30 млрд грн (+5,4 і +6,1 млрд грн, порівняно з березнем). Борги теплокомуненерго за спожитий газ перевищують 100 млрд грн.

Заборгованість НЕК «Укренерго» перед «зеленою» генерацією (з обсягом якої компанія **не згодна**) поступово зменшується, проте хибним шляхом перенесення прострочених гривневих короткотермінових зобов'язань перед учасниками внутрішнього ринку у валютні довгострокові зобов'язання перед міжнародними кредитними організаціями.

Водночас учасники ринку винні НЕК «Укренерго» близько 30 млрд грн за отримання послуг з передачі й диспетчеризації. Основними причинами виникнення й збереження заборгованостей є призупинення нарахування та стягнення штрафних **санкцій**, передбачених договорами, укладеними згідно із Законом України «Про ринок електричної енергії», а також відтермінування погашення заборгованостей постачальників універсальних послуг за результатами перевірок НКРЕКП.

Триває накопичення взаємних боргів на балансуємому ринку. Вони перевищили 50 млрд грн ще **місяць тому**. Заборгованість можна зменшити лише шляхом перегляду чинних тарифів у ланцюзі «виробник – постачальник – захищений споживач» із метою забезпечення платоспроможності кожного з них і скорочення переліку згаданих споживачів завдяки посиленню умов отримання відповідного **статусу**.

РНБО доручило Кабінету Міністрів ухвалити рішення щодо врегулювання заборгованостей на ринках природного газу, електричної й теплової енергії, проте якими вони будуть, досі невідомо. Швидше за все, на очікуваному в травні засіданні РНБО уряду буде знову доручено «опрацювати в місячний строк затвердження порядку погашення заборгованості державних та/або комунальних підприємств критичної інфраструктури, а також бюджетних установ перед постачальником «останньої надії», оператором системи передачі та постачальниками універсальних послуг за спожити електричну енергію».

Між тим, через збереження Кабінетом Міністрів до 31 травня 2024 р. фіксованої ціни електричної енергії для побутових споживачів фінансовий стан генеруючих компаній ще більше погіршиться.

ТРАНЗИТ

У звітному періоді ТОВ «Оператор газотранспортної системи України» забезпечував транзит 41-44 млн куб. м російського газу на добу (39% обсягів, передбачених контрактом з АТ «Газпром»). Близько 88% ресурсу прямувало до Словаччини, 12% — на АТ «Молдавська ДРЕС» у т. о. Придністров'ї. Транспортування здійснювалося через ГВС «Суджа».

Додатково було організовано щоденний транзит 1-3 млн куб. м газу з Угорщини до Молдови.

АТ «Укртрансгаз» забезпечувала транзит 30-35 тис. т російської нафти на добу для НПЗ Словаччини, Чехії та Угорщини (належать угорській компанії MOL). Транспортування здійснювалося південною гілкою МТ «Дружба».

ЦІНОВА СИТУАЦІЯ

Ціновий індекс електричної енергії базового навантаження (BASE) на ринку «на добу наперед» (РДН) у квітні становив 3 116, на піку (PEAK) — 2 988 грн/МВт год (+7,1 і -4,0%, порівняно з березнем). Середньозважена ціна на внутрішньодобовому ринку (ВДР) становила 3 407, на РДН ОЕС України — 3 334 грн/МВтгод (+11,2 і +7,9%, порівняно з березнем, відповідно). Такі зміни свідчать про розбалансування ринку через російські атаки на об'єкти енергетичної інфраструктури

й затримки з урегулюванням граничних цін (прайс-кепів).

Середньозважена ціна травневого ресурсу природного газу за результатами електронних біржових торгів на Українській енергетичній біржі у квітні зросла до 12 420 грн/тис. куб. м (€292 за 1 000 куб. м; +11,6%, порівняно з березнем). Основною причиною стало подорожчання цього ресурсу на європейському хабі ТTF, до котировань якого штучно прив'язані ціни в Україні.

Встановленню більш прийнятної для вітчизняних споживачів вартості газу сприяло б збільшення ліквідності біржового ринку і запровадженню обов'язкового продажу на біржі не менше 15% видобутого в Україні ресурсу. Проте рішення про схвалення цих пропозицій ще не ухвалено.

Через завершення опалювального сезону, яке запустило ремонтні кампанії на європейських терміналах, вартість природного газу на ТTF, приведена до вітчизняного кордону, зросла до 17 квітня до 21 221 грн/тис. куб. м (із ПДВ). Хоча за останню декаду квітня котировання знизилися до 18 773 грн/тис. куб. м, вони залишаються вищими, аніж місяць тому, на 6,6%. Через це тарифи ТОВ ГК «Нафтогаз України» на газ для непобутових споживачів із 1 травня 2024 р. було підвищено до 16 200 грн/тис. куб. м, тоді як у квітні вони становили 13 600 грн (із ПДВ).

Між тим, поповнення резервів природного газу вже розпочали 13 із 18 держав-членів ЄС, що мають підземні сховища. Тому й без цього рекордний рівень запасів у них (+39% середнього за п'ять останніх років) у квітні зріс до 66,4 млрд куб. м (+4,6% за місяць).

Котировання ф'ючерсів на енергетичне вугілля Coal (API2) CIF ARA (ARGUS-McCloskey) у звітному періоді перебували в межах \$116-122/т, знизившись до \$101-103/т за останній тиждень. Рік тому котировання становили \$95/т. Запаси вугілля на складах терміналів ARA (Амстердам — Роттердам — Антверпен) становили 5,6 млн т (+9%, порівняно із середньорічною нормою).

Котировання ф'ючерсів на нафту Brent у квітні знову зросли, змінюючись в інтервалі \$85-91/бар і досягнувши шестимісячного максимуму (30 квітня 2024 р. — \$88/бар), хоча

й залишилися меншими, порівняно з минулорічними (24 вересня 2023 р. – \$95/бар). Основною причиною збереження висхідного тренду стали **очікування** збільшення попиту за меншого пропонування, зумовленого додатковими добровільними обмеженнями, взятими державами-членами ОПЕК+. Уважається, що за збереження чинних тенденцій пропонування нафти в 2024 р. становитиме 102,9 млн бар на добу, тоді як попит зросте до 103,3 млн бар. Як наслідок, ціни на ф'ючерси із ближніми термінами постачання все ще є нижчими, аніж котирування більш віддалених позицій.

Автомобільний бензин і дизельне паливо в Україні, як прогнозувалося місяць тому, подорожчали (на 1-2%, порівняно з березнем, залежно від виду, марки й бренду), передусім через послаблення **гривні** щодо долара США (+1,5% за місяць). За станом на 1 травня 2024 р., індикативні **ціни** на бензин А-95 Євро5 і ДП-Л Євро5 становили 59,48 і 54,20 грн/л, відповідно.

Менше, аніж очікувалося, подорожчання дизельного палива було спричинено політикою дисконтерів, яких пов'язують із групою «Приват». Упродовж квітня вони знизили вартість ДП-Л на 2 грн/л, тоді як в інших мережах роздрібні ціни цього ресурсу, навпаки, зросли. Таку поведінку, що призвела до збільшення розкиду цін у дизельному сегменті до 9 грн/л, ймовірно, можна обґрунтувати намірами операторів наростити реалізацію пального в сільськогосподарських регіонах України в очікуванні прогнозованого на травень зростання гуртових пропонувань. Воно очікується завдяки збільшенню залізничних перевезень нафтопродуктів і розблокуванню пунктів пропуску на українсько-польському кордоні, яке ускладнювало логістику автомобільних постачань із Польщі й Литви.

Скраплений нафтовий газ у квітні **подешевшав** до 27,53 грн/л (-2%, порівняно з попереднім місяцем). Це відбулося внаслідок завершення опалювального сезону в Європі й вивільнення на ринку додаткових обсягів пропан-бутанової суміші, що використовувалася як котельне паливо.

ЗМІНИ В НОРМАТИВНІЙ БАЗІ

Кабінет Міністрів України:

- ✓ **скасував** спеціальний обов'язок з експорту електричної енергії, що

зобов'язував учасників ринку спрямовувати 80% прибутку в ДП «Гарантований покупець»;

- ✓ **продовжив** до 31 серпня 2024 р. термін пільгового постачання природного газу для теплокомуненерго;
- ✓ **врахував** коливання облікової ставки НБУ в розрахунку ціни продажу природного газу виробникам теплової енергії для забезпечення нею суб'єктів, що не є побутовими споживачами чи бюджетними установами;
- ✓ **продовжив** до 31 травня 2024 р. спеціальні обов'язки учасників ринку електричної енергії в частині встановлення фіксованої ціни для побутових споживачів на рівні 2,64 грн/кВт-год;
- ✓ **затвердив** план перетворення ДП «Гарантований покупець» в акціонерне товариство, 100% акцій якого належать державі, що має бути реалізованим до 1 серпня 2025 р.;
- ✓ **продовжив** до 31 серпня 2024 р. спеціальні обов'язки Групи Нафтогаз в частині встановлення фіксованої ціни природного газу для побутових споживачів і бюджетних установ.

З огляду на це, Група Нафтогаз **продовжила** до 30 травня 2025 р. дію тарифного плану «Фіксований» для побутових споживачів (7,96 грн/куб. м).

Міненерго **скасувало наказ**, який дозволяв ДП «Гарантований покупець» тимчасово виплачувати виробникам електричної енергії на СЕС і ВЕС лише 18% її вартості, а заборгованість погашати пропорційно, за наявності коштів на рахунок.

НКРЕКП:

- ✓ **зміннила** із 10 квітня 2024 р. максимальні граничні ціни на балансуєчому ринку електричної енергії на фіксовані: з 00:00 до 07:00 і з 23:00 до 24:00 – 4 000 грн/МВт-год; з 07:00 до 23:00 – 8 250 грн/МВт-год;
- ✓ **надала** право гарантованому покупцю зменшити рівень розрахунків із продавцем за «зеленим» тарифом на суму неоплаченої частки вартості врегулювання

небалансу електричної енергії й вартості відхилення;

- ✓ **запровадила** європейську практику розподілу потужності з правом зберігання, закачування та/чи відбору однакового обсягу газу впродовж газової доби, із синхронізацією на міждержавних з'єднаннях і внутрішніх точках, а також надала користувачам єдиної інформаційної платформи (що запрацює з 1 червня 2024 р.) можливість бронювання об'єднаної потужності підземних сховищ на рік, базові сезони та окремі місяці;
- ✓ **надала** роз'яснення щодо укладення договорів з активними споживачами, які встановили когенераційні установки та/чи використовують альтернативні джерела енергії. Для таких споживачів, що мають бути зареєстровані в НКРЕКП, генерація електроенергії на установках установленою потужністю до 5 МВт не має бути основним видом діяльності, а річний відпуск енергії в мережу має бути меншим, аніж 50% власного споживання;
- ✓ **змінити** порядок тимчасового приєднання й правила приведення тимчасово приєднаних електроустановок у відповідність до вимог Кодексу систем розподілу в частині виключення 2022 р. з розрахунку нульових витрат у разі дефіциту коштів; відтермінування оплати приведення нестандартного приєднання у відповідність до встановлених вимог до завершення дії воєнного стану; правил врахування вартості матеріалів, обладнання й робіт під час розрахунку дефіциту (профіциту) коштів;
- ✓ **спростила** процедуру приєднання до газорозподільних систем газотурбінних, газопоршневих й когенераційних установок, скоротивши термін надання відповідної послуги й зменшивши кількість документів, потрібних для її отримання;
- ✓ **урегулювала** питання компенсації замовникам за недотримання оператором газотранспортної системи параметрів якості газу та вдосконалила процедуру подання ними номінацій (реномінацій) для точок входу/виходу на міждержавних з'єднаннях.

Київський окружний адміністративний суд **припинив** дію рішень НКРЕКП, якими в АТ «Черкасигаз» була вилучена, а ТОВ «Газорозподільні мережі України» – надана ліцензія на діяльність з розподілу газу в Черкаській обл. НКРЕКП має намір оскаржити цю ухвалу в апеляційному порядку.

ПРОЄКТИ ТА НАМІРИ

Президент України досі не визначився з підписанням **Законопроєкту** про внесення змін до Митного кодексу України щодо митного оформлення біометану (№ 9456 від 3 липня 2023 р.), згідно з яким його здійснюватимуть у порядку, передбаченому для природного газу. Для здійснення експорту біогазу трубопроводом буде достатньо подати сертифікат його відповідності критеріям і доказ сталості (Proof of Sustainability).

Уряд не виконав низку зобов'язань, визначених для нього **рішенням** РНБО «Щодо додаткових заходів із посилення стійкості функціонування енергетичної системи та підготовки національної економіки до роботи в осінньо-зимовий період 2023/24 року».

У Верховній Раді України:

- ✓ зареєстровано **Проєкт** Закону (№ 11137 від 1 квітня 2024 р.), що визначає процедуру надання спеціальних дозволів на користування надрами без проведення аукціону з метою запобігання кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України, а також **альтернативний** йому № 11137-1 від 16 квітня 2024 р., що уточнює перелік суб'єктів господарювання, яким можуть бути надані відповідні дозволи. Обидва документи **спрямовані** на розблокування видобутку газу на Сахалінському родовищі;
- ✓ ухвалено за основу **Проєкт** Закону про віднесення до підакцизної групи: нафти сирової й газового конденсату за кодом УКТЗЕД 2709 00 10 00 – з нульовою ставкою акцизного податку; розчинників за кодом УКТЗЕД 3814 00 90 19 – зі ставкою €245,50 за 1 000 л. Потреба в такому врегулюванні обумовлена збільшенням обсягів переробки газового конденсату в товарні продукти, що не відповідають **установленим вимогам**.

НКРЕКП схвалила:

- ✓ **Проект** Постанови про визначення фіксованих максимальних і мінімальних **граничних цін** на ринку «на добу наперед», внутрішньодобовому й балансуєчому ринках. У разі ухвалення оприлюдненої редакції рішення набуде чинності з 30 травня 2024 р.

НКРЕКП оприлюднила проекти:

- ✓ **постанови**, що удосконалює процедуру подачі пропозицій на аукціони допоміжних послуг і на балансуєчому ринку, а також надає НЕК «Укренерго» можливість відбирати пропозиції на розвантаження постачальників послуг зі зменшення навантаження ВДЕ з підтримкою, з огляду на необхідність забезпечення надійності роботи мереж;
- ✓ **рішення** про запровадження спеціальних аукціонів із придбання оператором системи передачі допоміжних послуг із регулювання частоти та активної потужності;
- ✓ **рішення** про зарахування під час проведення розрахунків між учасниками ринку електричної енергії зустрічних однорідних вимог (неттінг).

Міненерго **повідомив** про схвалення урядом Законопроєкту про розміщення, проєктування й будівництво енергоблоків № 3 і 4 Хмельницької АЕС. Документ має визначити місця розташування блоків, кількість реакторів, їхній тип, характеристики та вимоги до проєктування й будівництва. Зазначено, що проєкт буде реалізовано виключно коштом НАЕК «Енергоатом», що є неможливим, враховуючи фінансовий стан компанії та з огляду на розпочату нею **підготовку** «до зведення енергоблоків ХАЕС-5 та ХАЕС-6 за технологією Westinghouse AP1000».

Попри **повідомлення** Мінфіну про схвалення урядом Законопроєкту про поступове (у 2024-2028 рр.) приведення розмірів ставок акцизного податку, зокрема на пальне, до рівнів, установлених **Директивою 2003/96/ЄС** (Додаток XXVIII, ст. 353 **Угоди** про асоціацію України з ЄС) (для неетильованого бензину, дизельного палива і скрапленого нафтового газу — €359 і 330 за

1 000 л і €125 за 1 000 кг), його досі не подано до Верховної Ради України. Документом передбачено встановити, в т. ч. з другого півріччя 2024 р., ставки податку для бензину автомобільного, дизельного палива й скрапленого газу на рівнях 242,60; €177,60 і 55,60 за 1 000 л, відповідно (+13,6; +27,3 і +6,9%, порівняно з чинними ставками). Таке підвищення призведе до зростання роздрібних цін на нафтопродукти, щонайменше, на 1,5-2,0 грн/л.

Невідомим залишається статус оприлюдненого Міненерго ще 18 січня **Проекту** Постанови уряду, який відновлює заборону на обіг нафтопродуктів, що не відповідають екологічним нормам Євро5, **дозволеного** з 17 березня 2022 р., зокрема «для забезпечення Збройних сил та інших військових формувань». Відповідне рішення, схоже, **ухвалене**, але підтвердження цьому досі немає.

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Угодою про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Фінляндською Республікою передбачено продовження співробітництва з питань енергетичної безпеки та відбудови енергетичного сектору.

Угодою між Україною та Латвійською Республікою про довгострокову підтримку та безпекові зобов'язання передбачено сприяння Латвії в організації навчання, постачання матеріалів, обладнання та обміні досвідом у формуванні енергетичної політики.

Рада ENTSO-E **схвалила** приєднання з 1 липня 2024 р. НЕК «Укренерго» до ІТС-механізму, що забезпечує компенсацію технологічних втрат операторів системи передачі під час транзиту електричної енергії.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ Й РЕКОМЕНДАЦІЇ

Під час масованих атак рф на об'єкти енергетичної інфраструктури, що відбулися в останню декаду березня і першу декаду квітня 2024 р., в Україні серйозно пошкоджені вісім великих ТЕС і ТЕЦ, одна ГЕС, а також низка об'єктів розподілу електричної енергії.

Щоб унеможливити дестабілізацію роботи Об'єднаної енергетичної системи України в майбутньому, забезпечити нормальне проходження літнього піку споживання та

осінньо-зимового періоду 2024-2025 рр., варто розпочинати відновлення пошкоджених ТЕС і ТЕЦ, лише якщо одержані ствердні відповіді на три запитання:

1) чи достатньо часу для відновлення виведеного з ладу об'єкта і чи можна буде розпочати його експлуатацію до 15 жовтня 2024 р.;

2) чи наявне обладнання, яким має бути замінене пошкоджене, чи достатньо коштів на його придбання і встановлення;

3) чи можна гарантовано захистити відновлений об'єкт від чергових, зокрема ракетних атак, які можуть статися на початку чи під час опалювального сезону.

За відсутності відповіді «так» хоча б на одне з наведених питань, розпочинати відновлення пошкоджених мереж і систем недоцільно.

У такому випадку варто зосередити всі наявні й доступні ресурси на якнайшвидшій децентралізації та розукрупненні вітчизняної енергетики. Такі дії, зокрема, відповідають цілям і завданням [Стратегії енергетичної безпеки](#) в частині:

- ✓ розвитку спроможностей територіальних громад щодо самозабезпечення за умов порушення функціонування загальнодержавних систем енергопостачання;
- ✓ забезпечення збалансованості розвитку систем енергозабезпечення з урахуванням нерівномірності графіка споживання;
- ✓ розширення використання локальних альтернативних видів палива з інтегруванням споживачів, що використовують їх для власного споживання, у роботу Об'єднаної енергетичної системи;
- ✓ залучення нових видів ресурсів і джерел енергії до оновленого енергетичного балансу на основі принципу самозабезпечення.

Виконання цих завдань потребує реалізації таких заходів:

1. Максимальне збільшення використання місцевих видів палива та енергії. В Донецькій,

Луганській, Львівській й Волинській обл. ним може стати метан вугільних шахт. У Волинській, Рівненській, Чернігівській обл. — торф. У Житомирській обл. — відходи деревообробної промисловості. У сільськогосподарських регіонах — солома зернових і лушпиння олійних культур. Істотну частку в енергетичному балансі Буковини й Закарпаття здатна зайняти гідроенергія малих річок, зокрема Тиси й Тересви. Одеська, Херсонська, Запорізька обл. є найбільш перспективними регіонами для розвитку геліоенергетики, тоді як узбережжя Чорного моря є найкращим для використання енергії вітру.

2. Відновлення роботи з подальшим формуванням резерву потужності: ТЕС і ТЕЦ малої продуктивності, що забезпечували внутрішні потреби промислових підприємств, насамперед у східних і центральних регіонах України; малих ГЕС — у західних регіонах; газопоршневих і газотурбінних установок ТЕЦ, зокрема в структурі підприємств Групи Нафтогаз.

3. Збільшення використання розподіленої генерації, зокрема формування в регіонах України мережі з 200-300 енергетичних установок, бажано когенераційних, потужністю від 5 до 50 МВт, об'єднаних у системи розподілу micro grid на базі «розумних мереж» і приєднаних до ОЕС. Такі установки, що виготовляють і встановлюють упродовж декількох тижнів десятки виробників в Україні та закордоном, працюють на місцевому паливі. Їх важче вразити, аніж великі ТЕС і ТЕЦ. У разі приєднання до мереж операторів систем розподілу вони не лише забезпечуватимуть енергією місцевих споживачів, але й утворять потрібний Україні ринок допоміжних послуг і дозвлять розвантажити ОЕС, що зможе зосередитися на живленні промислових споживачів.

4. Забезпечення можливості приєднання до схем резервного енергозабезпечення об'єктів критичної інфраструктури, які забезпечують виконання життєво важливих функцій у територіальних громадах.

5. Розроблення й затвердження планів заходів із забезпечення безпеки та стійкості критичної інфраструктури, яка забезпечує життєдіяльність територіальних громад, з урахуванням дій щодо посилення захисту таких об'єктів від зовнішніх загроз.

ВІДСТУП ВІД ДОТРИМАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗА ЗАХИСТОМ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС НАДЗВИЧАЙНОГО ПОЛОЖЕННЯ АБО ВОЄННОГО СТАНУ

Постійне представництво України при Раді Європи подало до Генерального секретаріату від імені уряду підготовлену Мін'юстом України оновлену інформацію про заходи [відступу від зобов'язань щодо Конвенції про захист прав людини та основних свобод, а також Міжнародного пакту про цивільні та політичні права](#). Повідомлення надано відповідно до [ст. 15 Конвенції про права людини](#) у зв'язку із запровадженням воєнного стану в Україні, підготовленої Міністерством юстиції України. Надана інформація, зареєстрована 28 квітня згідно з заявою Постійного представництва України № 31011/32-119-46585

від 4 квітня 2024 р., зареєстрованою у Генеральному секретаріаті 5 квітня 2024 р.

У тексті повідомлення зазначається, що згідно зі ст. 3 Указу Президента, у зв'язку із запровадженням воєнного стану в Україні на період дії воєнного стану можуть бути тимчасово обмежені конституційні права та свободи людини та громадянина, передбачені ст. 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України (11 статей Конституції України), а відповідно до ст. 8 Закону «Про правовий режим воєнного стану», на території, де введено воєнний стан, військове командування може здійснювати заходи правового режиму воєнного стану. Зокрема, йдеться про право на недоторканність житла, освіту, підприємницьку діяльність, працю та свободу слова.

Стаття 15 (Відступ від дотримання зобов'язань у надзвичайних ситуаціях) за виняткових обставин надає урядам держав-учасниць **можливість у тимчасовий, обмежений і контрольований спосіб відступити від свого зобов'язання забезпечити певні права та свободи відповідно до Конвенції**.

- ✓ Право на відступ може застосовуватись лише у воєнний час чи під час іншої суспільної небезпеки, що загрожує життю нації;
- ✓ держава повинна вживати заходів щодо відступу від своїх зобов'язань за Конвенцією лише в межах, яких вимагає гострота становища;
- ✓ будь-які відступи не можуть суперечити іншим зобов'язанням держави згідно з міжнародним правом;

Певні права за Конвенцією не дозволяють відступ: п. 2 ст. 15, зокрема, забороняє відступ від зобов'язань стосовно права на життя, за винятком випадків законних дій у воєнний час, заборони катувань чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання, заборони рабства та примусової праці, а також правила «ніякого покарання без закону»; так само неможливий відступ від зобов'язань за ст. 1 Протоколу № 6 до Конвенції (скасування смертної кари в мирний час) і ст. 4 Протоколу № 7 до Конвенції (право не бути притягненим до суду або покараним двічі);

Держава, яка користується правом на відступ, повинна повідомити про це Генерального секретаря Ради Європи.

Низка обмежень прав та свобод людини, про які Україна сповістила Раду Європи, вже виписана в чинному законі про воєнний стан. Ці обмеження діють вже понад два роки, згідно з указом Президента про воєнний стан,

затверджений законом України. Нагадаємо, що такі обмеження Україна застосовує не вперше.

5 червня 2015 р. Україна повідомила Генерального секретаря Ради Європи про те, що, зважаючи на надзвичайну ситуацію в країні, органи влади України вирішили застосувати положення ст. 15 Європейської конвенції з прав людини, щоб відступити від деяких своїх прав, [передбачених Конвенцією](#).

У березні та квітні 2020 р. у зв'язку з кризою в галузі охорони здоров'я, пов'язаною з COVID-19, Латвія, Румунія, Вірменія, Республіка Молдова, Естонія, Грузія, Албанія, Північна Македонія, Сербія та Сан-Марино повідомили Генерального секретаря Ради Європи про свої рішення застосувати ст. 15 Конвенції.

Станом на 2020 р., вісім інших держав-учасниць Європейської конвенції з прав людини – Албанія, Вірменія, Франція, Грузія, Греція, Ірландія, Туреччина та Сполучене Королівство – також скористалися своїм правом відступу. Чотири з цих держав мали обґрунтувати вжиті заходи у світлі вимог Конвенції, зокрема це Греція, Ірландія, Сполучене Королівство і Туреччина.

Отже, у частині правового статусу громадян зараз нічого суттєво не зміниться. Але наразі громадяни не зможуть звертатися до Європейського суду з прав людини щодо порушень окремих статей Конвенції 1950 р.

Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) – міжурядова організація, яка займається захистом прав і свобод людини та громадянина у країнах, що є членами Ради Європи. ЄСПЛ не є органом Європейського Союзу, хоча багато країн ЄС входять до Ради Європи та визнають юрисдикцію суду.

ЄСПЛ розглядає скарги на порушення прав людини, які громадяни різних країн пред'являють своїм урядам. Суд ухвалює рішення, які зобов'язують владу виправити порушення та компенсувати жертвам збитки. ЄСПЛ також займається тлумаченням та удосконаленням Конвенції про захист прав людини та основних свобод.

Специфіка та дискусійність інституту відступу від зобов'язань щодо захисту прав людини під час надзвичайного стану полягають у тому, що в рамках його застосування держави можуть вчиняти дії, які за звичайних обставин було б визнано неправомірними. Не дивлячись на те, що метою міжнародних договорів щодо захисту прав людини є скорочення порушень прав у період надзвичайного стану, держави наділені правом відступати від дотримання відповідних зобов'язань в умовах кризової ситуації. Очевидно, що в умовах надзвичайних обставин ризик зловживань державними органами своїми повноваженнями стає вище, саме тому міжнародним співтовариством створено складну систему заяви про відступ від зобов'язань, яка у кожному

міжнародному договорі захисту прав людини має свої особливості.

Крім того, фахівці звертають увагу, що тексти більшості міжнародних договорів мають виключно узагальнені формулювання. При цьому необхідне тлумачення легітимного відступу від зобов'язань міститься в актах міжнародних органів захисту прав людини (судові рішення, а також роз'яснення, такі як Зауваження загального порядку Комітету з прав людини ООН тощо).

Міжнародна система захисту прав людини передбачає, що тільки держава має право визначати, чи мають місце обставини, загрозові для життя нації, адже **«національна влада знаходиться в принципі в кращому становищі, ніж міжнародний суддя, щоб визначити наявність такої небезпеки, характер і рівень відступів від зобов'язань, необхідні її подолання»**. Міжнародні органи захисту прав людини лише вирішують питання про те, «чи перевищила держава той ступінь заходів, в якому вони продиктовані надзвичайністю обставин за умов кризи» та здійснюють «у мінімальному ступені функцію моніторингу, пошуку довільних рішень та очевидних помилок», тобто нагляд за проголошеною ситуацією надзвичайного стану, залишаючи при цьому досить широкі межі розсуду для держав.

Європейською комісією з прав людини та Європейським судом з прав людини були перераховані критерії кваліфікації ситуації як надзвичайного стану за яким держави можуть застосувати відступ від дотримання зобов'язань.

КРИТЕРІЇ НАЯВНОСТІ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ ТА ЇХ РОЗ'ЯСНЕННЯ ЗГІДНО З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ОРГАНАМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Критерії надзвичайного стану	Роз'яснення
Ситуація має відбуватися в даний момент або ситуацію неможливо уникнути	Неможливість уникнути – на державу не може бути покладено обов'язок чекати настання катастрофи до того, як вживати відповідних заходів
Наслідки повинні зачіпати все населення	Попри наявність цього критерію, були випадки, коли надзвичайний стан був проголошений лише у частині держави
Організоване життя суспільства перебуває під загрозою	Виняткова ситуація – ситуація, звичайні заходи або обмеження, які допускаються Європейською конвенцією для підтримки суспільної безпеки, здоров'я та порядку, є явно недостатніми
Кризова ситуація чи небезпека мають бути винятковими	

Міжнародні договори передбачають, що заходи, що застосовуються державою в період дії надзвичайного стану, не повинні суперечити іншим зобов'язанням держав з міжнародного права. Ця вимога має відношення до різних міжнародно-правових зобов'язань, які закріплені переважно нормами інших договорів із захисту прав людини або нормами міжнародного гуманітарного права.

Можна побачити, що норми міжнародних договорів включають перелік прав, відступ від дотримання зобов'язань за якими заборонено навіть під час надзвичайного стану. Хоча перелік цих прав є різним в різних

міжнародних договорах. Очевидно, береться до уваги той факт, що для кожної держави, яка може бути стороною безлічі різних міжнародних договорів, існує свій, індивідуальний перелік прав, які не допускають відступу.

Головне призначення інституту відступу від зобов'язань щодо захисту прав людини полягає в тому, щоб захистити найважливіші цілі демократичного суспільства, зберегти баланс між захистом прав людини та національною безпекою. Це завдання стає нездійсненним без імплементації правових позицій міжнародних органів захисту прав людини у національному законодавстві країн учасниць міжнародних договорів.

VI. ПОЗИЦІЇ ГРОМАДЯН З АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ¹

ДОВІРА ДО СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ, % опитаних												
	Липень-серпень 2021 р.				Січень 2024 р.				Березень 2024 р.			
	Довіряють*	Не довіряють**	Важко відповісти	Баланс довіри-недовіри***	Довіряють*	Не довіряють**	Важко відповісти	Баланс довіри-недовіри***	Довіряють*	Не довіряють**	Важко відповісти	Баланс довіри-недовіри***
Збройні сили України	68,3	24,8	6,7	43,5	94,9	4,3	0,8	90,6	95,6	2,8	1,7	92,8
Добровольчі батальйони	53,5	33,4	13,1	20,1	84,9	8,7	6,5	76,2	86,1	7,4	6,4	78,7
Державна служба з надзвичайних ситуацій	61,4	28,7	9,9	32,7	82,3	12,8	4,9	69,5	84,9	10,0	5,2	74,9
Волонтерські організації	63,6	25,1	11,3	38,5	77,8	12,8	9,3	65,0	84,6	8,9	6,5	75,7
Національна гвардія України	53,6	36,0	10,4	17,6	81,2	12,5	6,3	68,7	80,4	13,2	6,4	67,2
Державна прикордонна служба	55,0	34,3	10,7	20,7	77,3	16,4	6,3	60,9	76,1	17,0	6,9	59,1
Міністерство оборони України	–	–	–	–	68,7	24,9	6,4	43,8	67,5	24,6	7,9	42,9
Служба безпеки України (СБУ)	37,5	49,7	12,7	-12,2	68,3	23,2	8,5	45,1	66,7	24,4	8,9	42,3
Громадські організації	47,0	37,4	15,5	9,6	54,8	28,9	16,3	25,9	61,4	24,0	14,6	37,4
Церква	63,5	26,3	10,3	37,2	61,1	24,1	14,8	37,0	60,3	27,8	11,9	32,5
Президент України	36,2	57,6	6,2	-21,4	64,1	28,0	7,9	36,1	58,6	32,3	9,1	26,3
Голова вашого міста / селища / села	57,1	33,6	9,3	23,5	48,8	43,4	7,8	5,4	54,2	38,3	7,5	15,9
Національна поліція України	38,5	52,9	8,5	-14,4	58,4	33,1	8,3	25,3	53,2	39,2	7,6	14,0

* Сума відповідей «зовсім не довіряю» та «скоріше не довіряю».

** Сума відповідей «повністю довіряю» та «скоріше довіряю».

*** Різниця між часткою тих, хто довіряє і тих, хто не довіряє.

¹ Результати соціологічного опитування, що проводилося соціологічною службою Центру Разумкова з 21 по 27 березня 2024 р. в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Раєт в Україні. Зміст опитування є винятковою відповідальністю Раєт та його партнерів і не обов'язково відображає погляди Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) або уряду США.

Опитування проводилося методом face-to-face у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській, Чернігівській, Чернівецькій обл. та м. Києві (у Запорізькій, Миколаївській, Харківській, Херсонській обл. – лише на тих територіях, що контролюються урядом України та на яких не ведуться бойові дії).

Опитування проводилося за стратифікованою багатоступеневою вибіркою із застосуванням випадкового відбору на перших етапах формування вибірки та квотного методу відбору респондентів на заключному етапі (коли здійснювався відбір респондентів за статево-віковими квотами). Структура вибіркової сукупності відтворює демографічну структуру дорослого населення територій, на яких проводилося опитування, станом на початок 2022 р. (за віком, статтю, типом поселення).

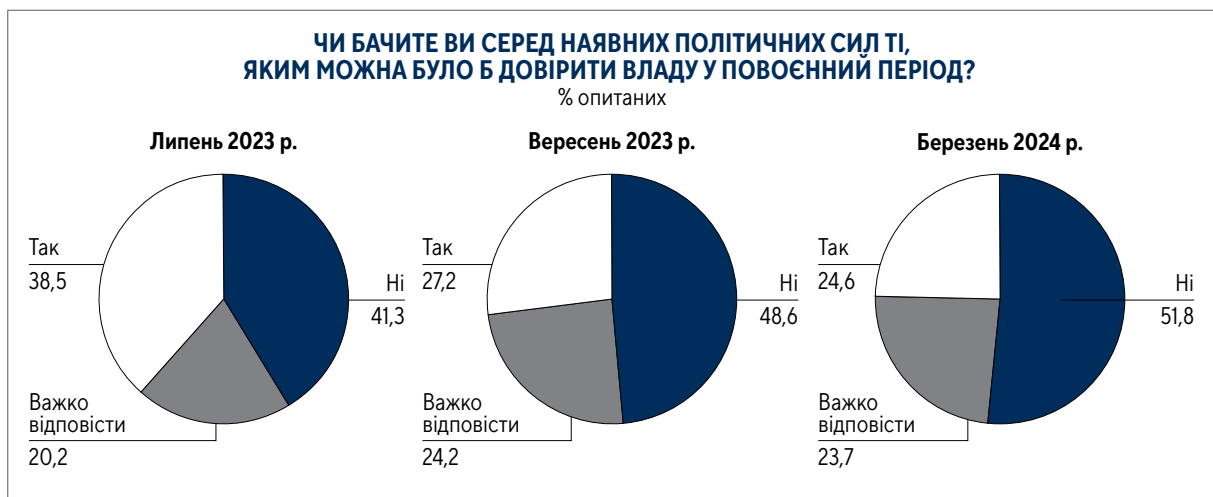
Опитано 2 020 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%. Разом з тим, додаткові систематичні відхилення вибірки можуть бути зумовлені наслідками російської агресії, зокрема, вимушеною евакуацією мільйонів громадян.

ДОВІРА ДО СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ, % опитаних (продовження)												
	Липень-серпень 2021 р.				Січень 2024 р.				Березень 2024 р.			
	Довіряють*	Не довіряють**	Важко відповісти	Баланс довіри-недовіри***	Довіряють*	Не довіряють**	Важко відповісти	Баланс довіри-недовіри***	Довіряють*	Не довіряють**	Важко відповісти	Баланс довіри-недовіри***
Національний банк України	29,1	60,1	10,9	-31,0	53,3	33,9	12,8	19,4	52,1	36,1	11,9	16,0
Місцева рада вашого міста/селища/ села	51,4	37,8	10,7	13,6	43,2	44,9	11,9	-1,7	48,4	40,7	10,9	7,7
ЗМІ України	45,4	45,8	8,9	-0,4	47,0	42,7	10,4	4,3	45,7	45,4	8,9	0,3
Уповноважений Верховної Ради з прав людини (Омбудсмен)	31,7	40,1	28,1	-8,4	42,5	30,6	26,8	11,9	43,2	31,8	25,0	11,4
Комерційні банки	18,2	70,7	11,1	-52,5	30,3	52,9	16,8	-22,6	33,1	51,1	15,9	-18,0
Уряд України	21,5	72,0	6,6	-50,5	28,5	63,9	7,7	-35,4	27,0	65,5	7,5	-38,5
Профспілки	21,2	54,8	24,0	-33,6	22,8	43,3	33,8	-20,5	25,3	43,4	31,2	-18,1
Національне антикорупційне бюро України (НАБУ)	15,2	69,6	15,3	-54,4	30,2	50,8	18,9	-20,6	25,2	55,2	19,6	-30,0
Прокуратура	17,8	71,1	11,1	-53,3	24,4	59,7	15,9	-35,3	24,7	61,9	13,4	-37,2
Спеціалізована антикорупційна прокуратура	13,6	69,3	17,2	-55,7	27,1	52,0	20,8	-24,9	23,0	56,2	20,8	-33,2
Національне агентство з питань запобігання корупції	13,2	69,6	17,2	-56,4	27,0	51,1	21,8	-24,1	21,6	56,7	21,7	-35,1
Верховна Рада України	18,7	75,1	6,1	-56,4	22,5	70,4	7,1	-47,9	19,5	74,1	6,5	-54,6
Суди (судова система загалом)	15,5	74,2	10,4	-58,7	17,9	67,8	14,3	-49,9	17,8	69,6	12,6	-51,8
Державний апарат (чиновники)	14,9	75,7	9,4	-60,8	16,0	75,1	8,9	-59,1	16,0	76,1	7,9	-60,1
Політичні партії	16,1	71,7	12,2	-55,6	14,2	72,1	13,6	-57,9	12,8	75,6	11,6	-62,8

* Сума відповідей «зовсім не довіряю» та «скоріше не довіряю».

** Сума відповідей «повністю довіряю» та «скоріше довіряю».

*** Різниця між часткою тих, хто довіряє і тих, хто не довіряє.

**З ЯКОГО СЕРЕДОВИЩА МОЖЕ З'ЯВИТИСЯ ПОЛІТИЧНА СИЛА,
ЯКІЙ БИ ВИ МОГЛИ ДОВІРИТИ ВЛАДУ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД?***

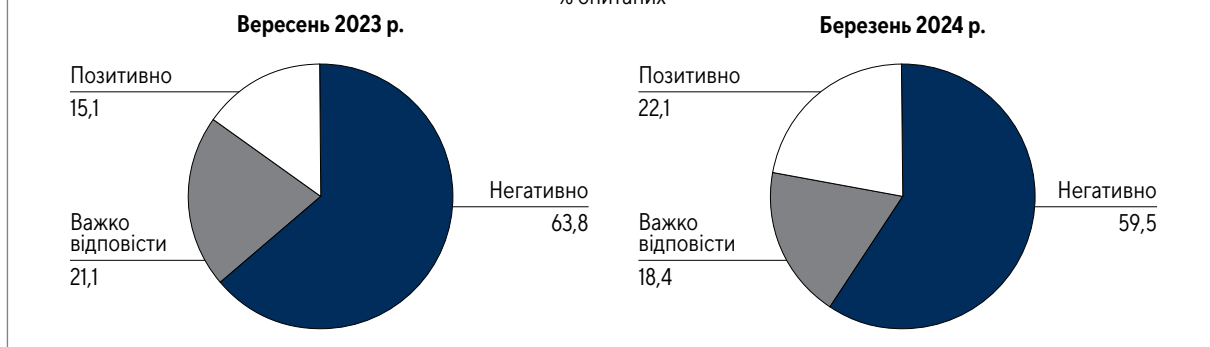
% опитаних

	Липень 2023 р.	Вересень 2023 р.	Березень 2024 р.
Із середовища військових	51,0	51,6	45,1
Із волонтерського середовища	24,4	29,6	21,5
Із кола гуманітарної або технічної інтелігенції (науковців, учителів та ін.)	17,2	24,6	20,0
З організацій громадянського суспільства	18,5	19,1	18,6
З уже існуючих політичних партій	25,9	23,2	18,1
Із бізнес-середовища	7,8	7,7	6,2
Інше	3,2	3,5	3,3
Важко відповісти	17,6	17,1	22,9

* Респондентам пропонувалось обрати декілька варіантів відповіді.

**Останні кілька місяців широко обговорюється можливість проведення виборів
в Україні ще до завершення війни.
ЯК ВИ СТАВИТЕСЯ ДО ІДЕЇ ПРОВЕДЕННЯ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНИХ ВИБОРІВ
(ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ЧИ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ) У 2024 р.?**

% опитаних

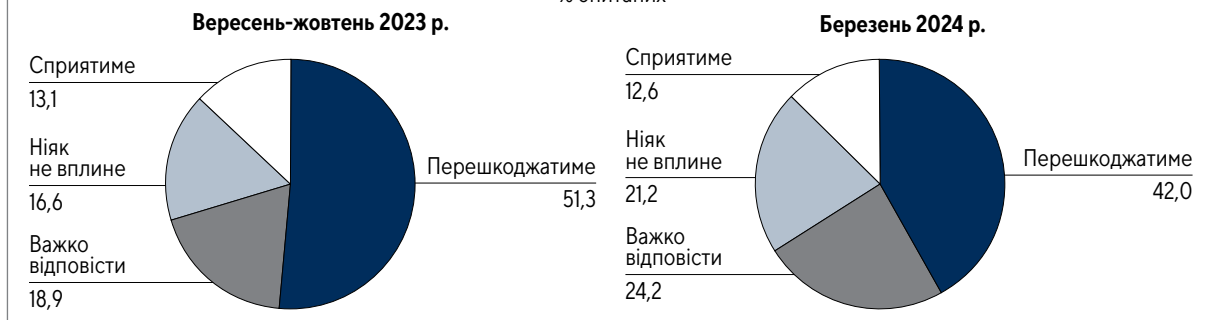
ВИБОРИ ПІД ЧАС ВІЙНИ ЗГУРТУЮТЬ ЧИ НАВПАКИ РОЗ'ЄДНАЮТЬ УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО?

% опитаних

	Вересень-жовтень 2023 р.	Березень 2024 р.
Згуртують	9,3	11,9
Роз'єднують	40,0	45,2
Не вплинуть на згуртованість українського суспільства	33,0	26,1
Важко відповісти	17,8	16,9

**ЯК ВИ ВВАЖАЄТЕ, ЗМІНА ВЛАДИ ПІД ЧАС ВІЙНИ СПРИЯТИМЕ
ЧИ ПЕРЕШКОДЖАТИМЕ ПЕРЕМОЗІ У ВІЙНИ З РОСІЄЮ?**

% опитаних

Над номером працювали:

Колектив авторів: Ю. Якименко (керівник проєкту), А. Биченко, О. Мельник, М. Міщенко, М. Пашков, О. Пищуліна, В. Омельченко, Г. Рябцев, П. Стецюк, М. Сунгуровський, В. Юрчишин, О. Деркач (інтерн).

Редакційно-видавничий відділ: З. Міщеня, К. Мокляк, Т. Овсяник.

Це видання було представлено Центром Разумкова в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Раств в Україні. Зміст видання є винятковою відповідальністю Раств та його партнерів і не обов'язково відображає погляди Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) або уряду США.

Наша адреса:

01032, м. Київ, бул. Тараса Шевченка, 33Б, 7-й поверх

Телефон: (38 044) 201-11-98

Факс: (38 044) 201-11-99

е-mail: info@razumkov.org.ua

Вебсторінка: www.razumkov.org.ua

